

האיש הקרוי כיום מרטין גריי ושל סיפורו. האיש וסיפורו אחד הם, וכל-כולם כמין אישור מחודש, קמאי בעצמתו, מהמם בעי-רומו, של ערכי-יסוד ראשוניים שתרבות-זמננו החכמנית-המתחכמת מתעמרת בהם לתיאבון ועם זאת, מתחת לשלל קליפותיה, כמו יוצאת נפשה אליהם. אלה הם ערכים של גבורת-רוח ועוז-רצון, כושר-סבל ועק-שנות גאה, משוש-התמודדות וחוסן-עמידה ותשוקה להצלחה ואושר, ועל הכל ריבונות פרומתאית של אדם מול גורל ומול אָלים. ערכים שלכאורה הם מעבר לתחומי האתוס והאסתטיקה כאחד, ועם זאת—כלום אין הם, במיציאים, תכלית הטוב והיפה והצדיק?

לא כמטיף וכמגיד-מוסר פורש מרטין גריי את עלילתו, וחייכם שאין הרבה עלילות גדושות-עלילה כמוה. אבל בחכמתו הבשלה, הבוגרת, הלמודה תלאה ושנאה ואהבה, אין הוא אטום מלחוש בלקח המקופל בה, בבשורה הקורנת אל הזולת מנסיון-החיים הזה הדחוס והקשות, והאישי מאין כמוהו. אכן, בשינוי-גירסה של פסוק אלתרמני נודע, אפשר לומר על ספר זה כי יש משובחים ממנו—אבל אין משובח כמוהו.

י. מ.

חיי יום-יום בארץ-ישראל במאה הי"ט

תיאורם של חיי יום-יום שייך לאותו תחום מחקר העוסק ב"ציביליזציה החמרתית", מיגור אחד של "ההיסטוריה החברתית". הוצאת "עם הספר" הוציאה עד כה תשעה ספרים בסדרה—ששה על העולם העתיק למרכזיו החשובים ושלושה על שני קטבי-זמן בהוויתם של ארץ-ישראל: תקופת התנ"ך והמאה הי"ט.

מחקרים אלה חסרים (לפעמים) כמה יסודות חיוניים של הכתיבה ההיסטורית, הם מדויקים במידת האפשר ופעמים יבשים מאד, אך

מסמל טרפר את התפקיד הטראגי, רצוף-הסתירות, שמילאו יהודים רבים במלחמות ובמאבקים של עמים אחרים ושל העם היהודי.

במלחמת-העולם השניה פעל טרפר כשליח רוסיה הסובייטית ולא כיהודי. עם זאת, תמיהה היא שחלק הגון מראשי רשת-הריגול שבפיקודו יהודים היו. רשת זו הצליחה, כנראה, יותר מכל רשת אנטי-גרמנית באותה עת. היא חדרה לברלין ולמרכזי השלטון הנאצי בכל בירות אירופה. בידיעות שהע-בירה הועילה לרוסים, לפי עדותם של הגרמנים ושל הרוסים, יותר מהרבה אוגדות. כלום אין מקום לחשוב שדווקא טרפר וחבריו הקומוניסטים, יהודים אנטי-ציונים ואנטי-"לאומיים", נלחמו בנאצים ותרמו לתבוסתם יותר מיהודים "נאמנים" שנשאו את לאומיותם ברמה בארץ-ישראל ובפזורה? ב. ש.

בשם כל בני-בית

לכאורה, עוד "ספר-שואה". או, אם תרצו, אוטוביוגרפיה של גבר שמאחוריו חיים הגדוד-שים מגיל צעיר הרפתקה ומכאובים, סבל וגבורה, שכאשר מצא סוף-סוף מנוחה ואושר ורוחה בנווה-החמד, עם אשה אהובה ושלושה ילדים, שוב ניחת בו גורל אכזר והציגו ככלי ריק: אלמן, שכול, שרוף, אחוז-ייאוש ורדוף-ביעותים, באין לו עוד כמעט דבר מלבד כוח-רצונו ושגעונו-לחיים.

אך לו רק זה בלבד היה הספר שלפנינו—יודיו של אדם שקודם-לכן לא היבר ספר מימיו וזרה לו חכמת-סופרים לסממניה ולגינותיה—לו זה בלבד היה כי עתה לא טילטל בכוח רב את לב קוראיו, בלי הבדל רקע ומוצא, ולא פשטה בשורתו כאש-קוצים בכל ארץ שללשונה תורגם.

שום התחכמות אין בה לעמוד, כמדומה, בפני כוח-חדירה בלתי-אמצעי כגון זה של

* מרטין גריי: בשם כל בני-ביתי (גרשם בידי מקס גאלו); תרגום: אהרן אמיר; ויינפלד וניקולסון, ירושלים, 1972; 328 עמ'.

* שמואל אביצור: חיי יום-יום בארץ-ישראל במאה הי"ט; עם הספר, 1972; 370 עמ' + 16 עמ' תצלומים.